

ДОРОЖНЯ КАРТА РЕФОРМ З УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

ROAD MAP OF REFORM FOR IMPROVING GOVERNMENT MANAGEMENT MECHANISMS AND PROMOTION OF INTERNATIONAL STANDARDS IN THE HEALTH CARE IN UKRAINE

В статті розглядається дорожня карта реформ, спрямованих на вдосконалення механізмів державного управління в Україні з метою впровадження міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я.

Автори аналізують поточний стан сфери охорони здоров'я, визначають ключові проблеми та виклики, з якими стикається країна, а також пропонують заходи для інтеграції міжнародних стандартів у національну практику. В практичній площині авторами запропоновано дорожню карту, яка складається з десяти кроків:

1. Розробка норм і відповідних методичних рекомендацій щодо імплементації міжнародних стандартів ISO в сферу охорони здоров'я;

2. Координація дій органів державної влади, які проводять моніторинг, та організація контролю якості медичної допомоги та медичної послуги;

3. Узгодження норм положень (стандартів) забезпечення та контролю якості з метою формування оптимальної моделі взаємозв'язку держава – сфера охорони здоров'я – медичний заклад – пацієнт;

4. Видання учбово-методичної літератури, яка висвітлює застосування міжнародних стандартів, у т.ч. ISO;

5. Здійснення заходів, спрямованих на дотримання професійної етики;

6. Забезпечення співпраці між вітчизняними та закордонними спеціалістами;

7. Підвищення кваліфікаційного рівня кадрів з подальшим проведенням дієвої кадрової політики, забезпечення лікарями державних закладів охорони здоров'я за рахунок впровадження мотивації медичних працівників;

8. Впровадження інформаційно-аналітичних методів формування державної політики у сфері охорони здоров'я;

9. Розвиток процесу стандартизації медичної допомоги;

10. Встановлення міжнародних зв'язків.

Серед основних аспектів обговорюються необхідність зміни управлінських підходів, підвищення кваліфікації медичних працівників, покращення доступності медичних послуг та забезпечення високої якості лікування. Висвітлені в статті пропозиції можуть слугувати основою для формування стратегії розвитку охорони здоров'я в Україні, яка відповідатиме сучасним міжнародним вимогам та потребам населення.

Ключові слова: охорона здоров'я, дорожня карта, реформування, міжнародні стандарти, стратегічні цілі.

The article examines the road map of reforms aimed at improving the mechanisms of public administration in Ukraine with the aim of implementing international standards in the field of health care.

The authors analyze the current state of the health care sector, identify key problems and challenges facing the country, and also propose measures to integrate international standards into national practice. On a practical level, the authors proposed a road map consisting of ten steps:

1. Development of norms and relevant methodological recommendations regarding the implementation of international ISO standards in the field of health care;

2. Coordination of actions of state authorities that conduct monitoring and organization of quality control of medical care and medical services;

3. Harmonization of the provisions (standards) of quality assurance and control in order to form an optimal model of the relationship between the state – the sphere of health care – medical institution – patient;

4. Publication of educational and methodical literature, which highlights the application of international standards, including ISO;

5. Implementation of measures aimed at compliance with professional ethics;

6. Ensuring cooperation between domestic and foreign specialists;

7. Increasing the qualification level of personnel with the further implementation of an effective personnel policy, provision of doctors in state health care institutions due to the implementation of the motivation of medical workers;

8. Implementation of information and analytical methods of forming state policy in the field of health care;

9. Development of the process of standardization of medical care;

10. Establishing international relations.

Among the main aspects discussed are the need to change management approaches, improve the qualifications of medical workers, improve the availability of medical services and ensure high quality of treatment. The proposals highlighted in the article can serve as a basis for the formation of a strategy for the development of health care in Ukraine, which will meet modern international requirements and the needs of the population.

Key words: health care, road map, reforms, international standards, strategic goals.

УДК 351:614.2
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.43.10>

Коваленко О.О.

PhD, к. наук. з держ. упр.,
доцент кафедри громадського здоров'я та мікробіології
Приватний вищий навчальний заклад
«Київський медичний університет»

Кривенко Є.М.

PhD, к. мед. наук,
доцент кафедри громадського здоров'я та мікробіології
Приватний вищий навчальний заклад
«Київський медичний університет»

Вступ. Протягом тривалого часу в Україні не припиняються спроби побудови економічно ефективного, соціально захищеного, політично стабільного суспільства. Серед цих завдань охорона здоров'я як важлива скла-

дова діяльності держави посідає важливе місце. Адже здоров'я населення є одним із визначальних чинників розвитку економіки будь-якої країни, індикатором її благополуччя, результативності й ефективності соціальних

реформ. Збереження і поліпшення здоров'я нації є одним з найважливіших пріоритетів державної політики і державного управління в Україні.

Мета. Описати можливі кроки щодо удосконалення механізмів державного управління шляхом впровадження міжнародних стандартів в сферу охорони здоров'я України.

Демографічну ситуацію в Україні у період 2000–2021 рр., можна охарактеризувати наступними особливостями:

– низький рівень народжуваності (2000 р. – 7,8 на 1000 осіб відповідного віку, 2019 р. – 8,1‰, 2021 р. – 7,3‰);

– високий рівень смертності (особливо серед чоловічого населення працездатного віку) (2000 р. – 15,4‰, 2019 р. – 14,7‰, 2021 р. – 18,5‰);

– низький рівень середньої очікуваності тривалості життя (2000 р. – 67,7 року, 2019 р. – 76,7, 2021 р. – 69,7);

– виражена гендерна відмінність тривалості життя між жіночим (2000 р. – 73,5 року, 2019 р. – 71,6, 2021 р. – 74,3) та чоловічим населенням (62,1, 66,6 та 65,2 року відповідно);

– значні масштаби зовнішньої та внутрішньої міграції [1].

Крім того, демографічна ситуація в Україні у 2022–2024 рр. зазнала значних змін під впливом війни, що почалася в лютому 2022 р. Згідно з даними ООН [2], мільйони українців стали внутрішньо переміщеними особами, а також багато українців емігрували за кордон. В результаті цього чисельність населення України зменшилася, і, за оцінками, в 2023 р. вона складала приблизно 37 млн осіб, що на 3–5 млн менше, ніж до початку війни [2].

Висока смертність, зокрема внаслідок бойових дій та погіршення умов життя, вплинула на природний приріст. За даними Державної служби статистики України, у 2022 р. спостерігалось істотне зменшення народжуваності: кількість народжених у 2022 р. зменшилася на 30% порівняно з попередніми роками [1].

У 2023–2024 рр. з'явилися ознаки стабілізації демографічної ситуації – багато людей

почали повертатися до рідних міст, зокрема в західні області України, які менш постраждали від війни. Однак проблема економічних труднощів і нестабільності продовжує впливати на демографічні процеси [3].

Таким чином, демографічна ситуація в Україні в 2022–2024 рр. характеризується значними викликами, включаючи зменшення населення, зміни в структурі віку та міграційні процеси. Ці фактори мають тривалий вплив на соціально-економічний розвиток країни, у т.ч. на розвиток сфери охорони здоров'я, і потребують комплексного підходу до їх вирішення.

Одним із векторів направленості соціально-економічного розвитку України є поступове досягнення відповідності законодавства та практики до принципів *acquis* ЄС в сфері охорони здоров'я з метою підвищення рівня його безпеки, збереження та захисту здоров'я людини.

Стратегічними цілями впровадження міжнародних стандартів в сферу охорони здоров'я в Україні є:

1. Укомплектування закладів охорони здоров'я кваліфікованими керівними та медичними кадрами.

2. Забезпечення якісної комунікації медичної галузі з різними вертикалями влади.

3. Зниження рівня захворюваності, за рахунок вакцинокерованих інфекцій.

4. Попередження материнських втрат та зниження рівня перинатальної смертності (табл. 1).

Операційними цілями розвитку охорони здоров'я в Україні є:

1. Орієнтація медичної послуги та обслуговування на пацієнта.

2. Контроль якості організації, надання медичної допомоги та медичної послуги.

Кроки для реалізації дорожньої карти:

Крок 1. Розробка норм, методичних рекомендацій із застосування міжнародних стандартів ISO в сфері охорони здоров'я

1.1. Створення та впровадження оптимізованих державних заходів. Розроблення концепції яка полягає у формуванні законодавчої

Таблиця 1

Стратегічні перспективи

Показник	2021 рік	2027 рік
Середня очікувана тривалість життя, років	69,7	78
Рівень народжуваності, на 1000 осіб населення	7,3	9,8
Рівень захворюваності на туберкульоз, на 100 тис. населення	44,0	30,0
Рівень захворюваності на злоякісні новоутворення, на 100 тис. населення	136,1	128,7

бази щодо створення сучасної системи охорони здоров'я.

1.2. Забезпечити офіційне опублікування міжнародних стандартів профілактики, лікування захворювань та фінансової звітності з дотриманням їх відповідності оригіналу, а також своєчасне внесення до них змін, у т.ч. перегляд стандартів медичної допомоги 1 раз на 3–5 років.

Крок 2. Удосконалення координації дій органів державної влади, які здійснюють моніторинг та організацію контролю якості медичної допомоги та медичних послуг

Регулярний та систематичний моніторинг та оцінка:

- адекватності і точності вимірювання індикаторів якості керівниками відділень / структурних підрозділів;
- ефективності впровадження новітніх методик діагностики, лікування, профілактики, організації медичної допомоги;
- наступності в діяльності з іншими закладами охорони здоров'я з питань забезпечення безперервності медичної допомоги пацієнтам;
- координації дій лікувально-діагностичних підрозділів закладів охорони здоров'я, залучених до надання медичної допомоги конкретному пацієнту;
- дотримання вимог медико-технологічних документів;
- результативності лікувально-діагностичного процесу;
- ефективності використання ресурсів;
- відповідності та адекватності призначених діагностичних та лікувальних заходів, які відповідають очікуванням пацієнтів;
- ефективності та якості профілактичних заходів щодо можливих дефектів та небезпеки пацієнтів / співробітників;
- дотримання прав пацієнта;
- дотримання прав медичних працівників.

Крок 3. Узгодження норм положень (стандартів) забезпечення та контролю якості з метою формування оптимальної моделі взаємозв'язку держава – сфера охорони здоров'я – медичний заклад – пацієнт

Крок 4. Видання навчально-методичної літератури, яка висвітлює застосування міжнародних стандартів ISO 9000 та ISO 10000

4.1. Регламентування побудови системи управління якістю охорони здоров'я за допомогою акредитації та сертифікації медичних закладів (ISO 9004:2009);

4.2. Орієнтування на підвищення якості продукції та задоволеності споживача (ISO 10003:2007, ISO 10015:1999, ISO 10019:2005).

Крок 5. Проведення заходів, спрямованих на дотримання професійної етики

Проведення заходів з організації державного управління в системі охорони здоров'я із дотриманням наступних принципів:

- верховенства права та законності (дотримання вимог законодавства України);
- поваги до прав і свобод людини, недопущення дискримінації;
- незалежності, самостійності та ідеологічної нейтральності;
- об'єктивності та неупередженості;
- компетентності та професіоналізму;
- доброчесності та етичної поведінки;
- конфіденційності;
- соціальної відповідальності.

Крок 6. Забезпечення співпраці між вітчизняними та закордонними спеціалістами

6.1. Сприяння постійному активному співробітництву з боку керівних кадрів.

6.2. Співпраця з соціальними партнерами приватного та державного сектору з метою забезпечення ширшого залучення неурядових організацій.

6.3. Співпраця між політичними суб'єктами та суспільством у контексті соціального діалогу.

Крок 7. Проведення кадрової політики

7.1. Підготовка та забезпечення всієї галузі компетентними й кваліфікованими управлінськими кадрами, які б відповідали сучасним світовим вимогам, із знанням інтелектуального та кадрового менеджменту в державному управлінні системою охорони здоров'я.

7.2. Організація проведення безперервного навчання організаторів охорони здоров'я та медичних кадрів шляхом створення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації з питань застосування міжнародних стандартів; затвердження переліку навчальних закладів, які здійснюватимуть підвищення кваліфікації з питань застосування міжнародних стандартів

7.3. Гарантування прозорості оплати праці.

7.4. Інвестування в розвиток кадрового потенціалу.

7.5. Контроль розвитку ефективності роботи медичного персоналу, за рахунок підвищення технологічного оснащення робочих місць.

Крок 8. Впровадження інформаційно-аналітичних методів формування державної політики і державного управління у сферу охорони здоров'я

8.1. Впровадження інформаційно-аналітичних методів формування та реалізації державної політики і державного управління у сферу охорони здоров'я України шляхом вивчення демографічної ситуації, ресурсного, матеріально-технічного стану, нормативно-правового, фінансово-економічного, соціального, інформаційно-комунікаційного забезпечення.

8.2. Врахування регіональних особливостей, зарубіжного досвіду та думки громадських організацій щодо створення нормативно-правової бази для законодавчого забезпечення сфери охорони здоров'я на підставі комплексного аналізу рівня динаміки та зміни показників стану здоров'я населення.

Крок 9. Розвиток процесу стандартизації медичної допомоги

9.1. Розбудова системи галузевих стандартів засновується на існуючій потребі гарантування безпеки та захисту здоров'я людини як передумови сталого розвитку та економічного зростання.

9.2. Створення ефективної системи надання медичної допомоги.

9.3. Надання медичних послуг належної якості.

9.4. Підвищення доступності послуг у системі охорони здоров'я.

9.5. Моніторинг стандартів медичної допомоги.

9.6. Регулярне проведення контролю з дотримання принципів стандартизації в наданні населенню медичних послуг з метою покращення ефективності функціонування закладів охорони здоров'я на всіх рівнях.

Крок 10. Встановлення міжнародних та міждержавних зв'язків

Адаптація та використання елементів моделей країн-членів ЄС, ближнього та дальнього зарубіжжя.

Висновки

– Для подальшого приведення у відповідність до Європейських і міжнародних (зокрема ВООЗ) вимог, при здійсненні державних захо-

дів та провадженні нормативно-правової діяльності необхідно враховувати євроінтеграційний вектор розвитку України;

– Потребує уваги необхідність перегляду чинних державних стандартів надання медичної допомоги, термін дії яких перевищив п'ятирічний період;

– На державному рівні потребує врегулювання питання нормативно-правового забезпечення права власності на галузеві стандарти, порядку фінансування розробки стандартів, інформаційного забезпечення галузевої стандартизації.

Перспективи подальших досліджень полягають у вирішенні наступних науково-практичних задач:

– включення до стандартів технологій та методів надання медичної допомоги, лікарських препаратів та речовин з урахуванням наукових доказів їх клінічної ефективності та урахуванням економічної доступності;

– розширення впровадження затверджених МОЗ України методик для розробки клінічних настанов з адаптацією до законодавства України та медико-технологічних документів галузевого та локального рівнів;

– удосконалення, впровадження та розвиток формулярної системи для створення системи розробки, адаптації, затвердження, впровадження та моніторингу стандартів медичної допомоги із залученням позаштатних спеціалістів МОЗ України та регіональних управлінь охорони здоров'я, провідних спеціалістів відповідного профілю закладів охорони здоров'я та відповідного рівня.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 06.10.2024).
2. United Nations. URL: <https://www.un.org/en> (дата звернення: 06.10.2024).
3. The World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/home> (дата звернення: 06.10.2024).